

RAZGLEDI

TRŽAŠKI DVOMESEČNIK »UMANA«

Leta 1951 je začela v Trstu izhajati dvomesečna italijanska revija, ki si je nadela ime »Umana«. Izdaja in urejuje jo socialistična svetovalka v tržaškem občinskem svetu Aurelia Gruber Benco, hčerka po drugi svetovni vojni umrlega pisatelja in literarnega kritika Silvia Benca. Revija ima podnaslov: »Panorama sodobnega življenja«. Naslov »Umana« je revija povzela po istoimenski reviji, ki je začela izhajati maja 1918 in katere glavni sodelavec je bil Silvio Benco. Po njem je sedanja revija povzela razlago besede »Umanità« in jo objavlja na čelu vsake številke:

»Človečanstvo je iz neutrudnega prizadevanja zrasla duhovna družina, ki — kot da se dviga v vse večjo jasnino — oznanja ločitev od divjštva in večjo vrednost mislečega rodu. Človečanstvo je tudi temeljno, v zavesti in bolečini prekaljeno znamenje sorodstva med tisočerimi dušami, rojenimi iz vznemirjenega in razdvojenega Adamovega semena. Vsekakor je to izmed vseh besed tista, ki veže.«

Tudi drugače prinaša skorajda vsaka številka kak spis Silvia Benca, ki je pod fašizmom kljub nasprotnemu prepričanju ostal v uredništvu tedanjega tržaškega dnevnika »Il Piccolo«, a je zato politično docela umolknil. Iste sile, ki so njega prisilile k molku, skušajo sedaj izobčiti tiste, ki hočejo zopet oživljati njegove misli in njegove besede.

V skladu s svojim imenom in s spominom na Silvia Benca je »Umana« za »odločno demokratično« politiko, ki naj bi bila v osnovah vedno pozitivna in ki naj bi upoštevala realnost. Zaradi tega zavrača vsako politiko, ki se sama označuje kot protivna (»anti«) nečemu. Italijanska politika naj bi bila v prid ogromni večini italijanskega ljudstva in ne bi smela biti naperjena proti nikomur.

Sedanja italijanska politika pa je daleč od tega, »stalno drsi v položaj, ki ni bistveno različen od položaja v dvajsetih letih tega stoletja, ko je nastal fašizem«.

Zato »Umana« obsoja »nacionalno-vatikansko« oligarhijo, ki sedaj vlada v Italiji, in monopolni položaj voditeljev, kakršen je nastal s kompromisom po vojni, ki je ljudstvo ni hotelo, po revoluciji, ki ni bila izvedena, in po osvoboditvi z akcijo manjših skupin pod zaščito tujih oboroženih sil.

Ta oligarhični sistem se je uveljavil tudi v upravi tržaške občine, kjer je pod dolgoletno tujo vladavino prešel v še bolj izrazito predfašistično fazo kakor v sami Italiji, in to v ostrem nasprotju z realnimi političnimi tradicijami, ki so bile vedno za občinsko avtonomijo in za demokratično in socialno ureditev.

Politika te oligarhije je v nasprotju s političnim gledanjem ogromne večine prebivalstva, ki je za »integralno prosto cono« in za avtonomijo. »Umana« vidi rešitev Trsta le v tem, da se zruši sedanja oligarhija na vseh področjih ter da pride do resničnega demokratičnega predstavnštva, »kajti le ekonomsko blagostanje ustvarja nacionalno obrambo: vse drugo, in še posebno fašizem v svojih tradicionalnih oblikah razbijanja delavskih vrst, nasilja proti narodnim manjšinam, zatiranja svobodne misli, bo privedlo

časoma do tega, da bodo izgubili še Trst, kakor so izgubili dalmatinsko obalo in Istro.

V tem smislu je urednica Aurelia Gruber Benco zaključila tudi pozdrav Italiji po lanskem Londonskem sporazumu tako-le: »Ako bi v Trstu in iz Trsta zopet začeli prevladovati retorični instinkti nad prosvetljeno silo razuma, bi bila enotnost Italije definitivno kompromitirana in mesto ob Jadranu bi bilo izbrisano iz zgodovine.«

Vzdolž vseh državnih meja obstaja problem narodnih manjšin, ki jih ni mogoče odpraviti. »Razen tega pa obstaja tudi problem človeškega sožitja med ljudstvi, ki so si tu izbrala bivališča ali ki so jih zgodovinski dogodki prisilili, da bivajo na istem ozemlju, in ki drugega ne zahtevajo, kakor da izmenjujejo plodove svojega dela in da skupaj uspevajo v ozračju omikane tolerance.«

»Zaradi tega,« pravi »Umana«, »je treba tržaško vprašanje odtegniti iredentističnim sporom, ki ne bi nikdar mogli privedi do takih rešitev, ki bi povsem zadovoljile nasprotujoče si zahteve, in ga vpreči v bolj široko in manj zadušno politiko. Ta pa mora voditi do bodoče evropske skupnosti. Tudi tržaški problem je, kakor sicer vsak drug osnovni problem italijanskega ljudstva, evropski problem. Glede Trsta pa preostaja samo izbira: ali ustvariti Evropo ali izginiti.«

S teh programatičnih vidikov so sestavljeni vsi članki, ki se ukvarjajo z aktualnimi problemi lokalne tržaške politike, italijanske notranje in zunanje politike in z raznimi socialnimi in gospodarskimi problemi. V tem duhu je napisan tudi članek o ustrelitvi na Bazovici, ki je izšel v prvi številki po Londonskem sporazumu in ki prikazuje tedanji proces pred posebnim fašističnim tribunalom v Trstu in dogodke, ki so do njega privedli, v dokaj novi luči. Članek se zaključuje z besedami: »Tako je mogla pasivna postavka fašizma veljati kot pasivna postavka Italije. Kazalo je, ne da fašizem, ampak da Italija ne more drugače vladati novim pokrajinam kakor z izrednimi tribunali, z ustrelitvami in terorjem. V tem je ravno strašna odgovornost tistih, ki so istovetili svojo stranko z domovino.«

Toda uredništvo »Umane« priznava v pripombi, da slovensko prebivalstvo slavi ustreljence kot svoje mučenike, da pa nikakor ne pripisuje odgovornosti za to tisti Italiji, ki so jo združile težnje po svobodi in demokraciji, zrasle iz tradicij risorgimenta, in ki jo je samo narodnoosvobodilna vojna (Resistenza) rešila še večjega razkosanja.

Zato poziva spričo bazoviških in italijanskih žrtev na Tržaškem tamkajšnjo italijansko večino in slovensko manjšino, naj v bodoče uporabljata samo razloge demokracije in svobode, kajti samo tako se bo neizogibno sožitje skladalo s spoštovanjem in s častjo obeh narodov.

Jezik, ki ga govori »Umana«, je za tržaške Slovence nenavaden. Res je sicer, da tudi »Umana« ceni njihovo številčno moč niže, kakor je v resnici, toda to je popravljiv pogrešek, če upoštevamo pisanje v reviji, po katerem Slovenci niso v zadnjem času priseljeni tujci in tudi ne nekakšni barbari in sužnji in ki »Umano« močno razlikuje od večine italijanskih listov in revij. Ljudje okoli »Umane« so se kakor njihov idejni oče Silvio Benco osebno spoznali s Slovenci in z njihovim življenjem. Tak postopek pa mora naravno privedi do bolj ali manj prijateljskih odnosov in do medsebojnega spošto-

vanja. V tem pogledu naj omenim samo stvarni, a vendar s toploto napisani prikaz o delovanju slovenskega gledališča v Trstu v prvi letošnji številki.

Toda »Umana« se ne omejuje samo na programatične članke in spise o aktualnih političnih, socialnih in gospodarskih vprašanjih, temveč prinaša tudi literarne in razne druge kulturne prispevke. Tudi iz teh veje isti duh, kot smo ga gori opisali.

Po vsebini in še bolj po načinu pisanja pa »Umana« ni dostopna širšemu krogu bralcev. V skladu s citatom, ki ga nosi na ovitku, je pač namenjena samo izbranemu krogu izobražencev. Pa tudi tem bodo nekateri članki manj umljivi, tako n. pr. poročilo o mednarodnem kongresu o »enačbah s parcialnimi odvodi«, ki ga je napisal znani tržaški matematik, ali prikaz življenja in dela tržaškega matematika Fabia Conforta ob obletnici njegove smrti, ki ga je podal akademik Beniamino Segre na tržaški univerzi, Piscu samemu prepuščamo sodbo o razlogih, ki so napotili Conforta, da je po padcu Musso-linija kot prostovoljec odšel na fronto braniti Italijo pred zavezniško invazijo. Tržaški Slovenci pa se bodo žal pri tem predobro spominjali Fabievega očeta Ruggera Conforta, ki je bil tudi matematik in ki je bil poleg Fran-cesca Giunte eden glavnih krivcev pri požigu Narodnega doma v Trstu.

Če hočemo s kako primerjavo označiti »Umano«, bi jo v marsikaterem pogledu postavili ob stran znanemu italijanskemu mesečniku »Il Ponte«, le da je »Umana« po obsegu in po teritoriju svoje dejavnosti neprimerno bolj skromna.

»Umana« se v glavnem vzdržuje z lastnimi sredstvi, krog sotrudnikov ni velik, prav tako tudi ne število naročnikov. Spričo svojega pisanja pa revija ne more računati na pomoč vladajoče oligarhije. Zaradi tega je list dvomesečnik in izhaja le na dveh tiskanih polah.

Udarec za »Umano« pa je bil, ko je spomladi lanskega leta začel izhajati v Trstu drugi dvomesečnik, ki nosi ime »Trieste« in podnaslov »Julijska poli-tična revija«. List uživa pokroviteljstvo in materialno pomoč predsedstva italijanske vlade. K njemu se je zatekel tudi marsikateri prejšnji sotrudnik »Umane«. Celo sama urednica »Umane« je sodelovala pri posebni številki revije »Trieste«, ki je bila posvečena italijanskemu osvobodilnemu gibanju na Primorskem.

Med sotrudniki novega časopisa srečamo pisce, ki veljajo za nekake izvedence v tržaških primorskih zadevah, med drugimi Carla Schiffrerja in bivšega italijanskega svetovalca pri Anglo-ameriški vojaški upravi v Trstu Diega de Castra. Nedvomno je zgled »Umane« pripomogel k temu, da ni ton revije »Trieste« tako agresiven kakor v raznih italijanskih listih, vendar je od tega tona do duha, ki preveja »Umano«, še dolga pot.

Kot tretjo tržaško revijo te vrste bi morali omeniti še obzornik italijan-skih problemov »Adriatico«, ki izhaja od začetka 1954 dalje kot mesečnik, ki pa po obsegu ne prekaša omenjenih časopisov. O njem ne bomo izgubljali besed. Značilno zanj je že dejstvo, da ima sredi naslovnice strani leva sv. Marka.

L. Č.